

AMANDA JA ÕIGLANE KAUBANDUS

Amanda vanaema ja vanaisa elasid väikesel saarel. Praamisõit sinna oli Amandale alati suur elamus. Amandale meeldis jälgida, kuidas lained vahutasid ja silmapiiril paistev kriips võttis lähenedes võimsa majaka kuju. Elevant Modo kõrvad laperdasid tuules ja kohati tundus Amandale, et need muudavad praami kurssi. „See on nii mõnus!“ ei lasknud Modo end sellest segada. „Kujuta ette, et olen purjekas ja reisin ümber maailma!“ Amanda oli väga rõõmus, et Modo temaga maale kaasa tuli, ja naeris laginal parima sõbra nalja peale.

Amanda vanaema nimi oli Minni ja ta armastas väga lilli, iseäranis roose. Tema maja oli sõna otseses mõttes mattunud roosipõõsaste ja Amandale tundus, et kui vanaema oma aias jalutas, sirutusid roosinupud teda tervitama ning sajad mesilased tõusid sumiseses vanaema auks lendu. „Minu vanaisa kutsub teda Roosiaia Kuningannaks,“ sõnas Amanda itsitades Modole. Just nii see tegelikult oligi. „Tere hommikust, mu kullakesed! Kuidas magasite?“ tervitas vanaema igal hommikul oma kuningriigi elanikke. Ja roosid kasvasid ja õitsesid.

Vanaema maja kõrval asusid kolm suurt kasvuhoonet, kus ta veetis suurema osa oma päevast. Seal kasvasid sajad roosiistikud, mis ootasid iga-aastast suursündmust – lillelaata! Laata oli lillearmastajate jaoks aasta oodatud sündmus ja vanaema Minni roosid olid seal tuntud ning hinnatud kaup. Amandale tundus, et vanaema rääkis laadapäevadel natuke peenema häälega kui tavaliselt ja vanaisa oli ootamatult vaikne.

See tähtis sündmus viis vanavanemad saarelt mitmeks päevaks mandrile ja appi sõitis kogu Amanda pere. Tööd oli kuhjaga ja igaühel oli tähtis roll: vanaema ja vanaisa sorteerisid ja pakkisid, ema ja isa käisid auto ning kasvuhoonete vahel nii palju edasi-tagasi, et vanaisa kass väsis neid saatmast ja jäi keset teerada magama. Amanda meisterdas rooside piltide ja nimedega hinnasilte. Modo aga katsetas, kui kaugele hinnasildid särades paistsid.

Laada esimese päeva hommikul jäi nende leti juures seisma üks daam koeraga. Ta silmitses pikalt roose ja kummardus siis vaikselt häälel vanaema poole: „Te ei kujuta ette, mida ma siin ühes poes nägin! Roose Keeniast!“ Vastust ootamata rääkis ta edasi: „Ma küsisin kohe müüjalt, miks ma peaksin ostma roose, mis tulevad nii kaugelt. Võõras maa, võõrad lilled! Ta vastas, et toetame neid ostes õiglast kaubandust. Ma ei saanud mitte midagi aru! Mhm, muide, ka teil on roosiistikud kallimaks läinud.“

Vanaema naeratas häbelikult ega osanud hetkeks midagi kosta. Rooside kasvatamine oli suur töö ja nõudis pühendumist. Pole vahet, kas roosid siin või roosid Keenias! Amanda kuulas vaikides nende juttu pealt ja sosistas puu otsas istuvale sõbrale: „Modo, kas sina tead, mis on õiglane kaubandus?“ Modo libistas end puu otsast Amanda kõrvale ja vastas: „Tean, et see tähendab seda, et inimestele makstakse töö eest korralikku tasu ja neid ei kohelda halvasti ning et tooteid kasvatatakse loodust hoides. Just nagu su vanaema, kes hoolitseb oma aia eest suure südamega.“ Ta lisas sosinal: „Kahjuks ei ole see

alati nii lihtne. Maailmas on inimeste seas palju ebaõiglust ja paha-tihti ei mõtle looduse peale keegi. Kole, kui inimesed mõtleavad ainult kasu peale," proovis Modo Amandaga aus olla.

Amanda silmad läksid suureks: „Kas tõesti?" Tema mõtted rändasid edasi. Mõte, et keegi ei ole rooside keskel sama õnnelik kui vanaema Minni või kuskil tehakse loodusele halba, ei mahtunud talle pähe. „Lähme küsime sellelt müüjalt, mida ta sellest teab," pakkus Amanda ja nad suundusid poe poole.

Müüja tervitas neid sooja naeratusega ja Amanda astus julgelt lähemale: „Vabandage, ma kuulsin, et te müüte roose, mis on pärit Keeniast, ja et nende ostmine toetab õiglast kaubandust. Kas te saaksite meile selgitada, mida see täpsemalt tähendab?" Müüja silmitses Amandat ja Modot. „Muidugi! Kui sa ostad tooteid, mille eest on roosikasvatajatele õiglaselt tasutud ja mis on kasvatatud loodust hoides, siis sa aitad sellega täita paljude inimeste unistusi," proovis ta vastuse ühte lausesse sättida. Amanda vaatas müüjale endiselt pingsalt silma. Müüja jätkas kaastundlikult pead raputades: „Paljudes istandustes kasutatakse ohtlikke mürke, mis on kahjulikud nii töötajatele kui ka keskkonnale. Ja veel, kas te kujutate ette, et keegi, kes kasvatab selliseid ilusaid roose, ei saa selle eest väärilist töötasu?"

Amanda mõtles korra ja ütles siis: „Minu vanaema kasvatab ka roose." Müüja naeratas mõistvalt. „Siis sa tead, kui raske see töö võib olla." Amanda vaatas müüjale silma ja püüdis aru saada, kui oluline see kõik on. „Roosid, mida te siin näete, ei ole lihtsalt lilled," rääkis müüja. „Need on sõnum hoolimisest – nii nendest inimestest, kes neid kasvatavad, kui loodusest, kus nad kasvavad. Just seda õiglane kaubandus tähendabki." Müüja kohendas vaasis olevaid roose ja küsis Amandalt: „Kas sa tead, mis on roosikasvatajate kõige suurem soov? Kasvatada veel ja veel roose. Mõistad?"

Amanda vaatas kauneid punaseid roose, mis olid nii kaugelt toodud. Kui oluline roll neil oli siin, väikeses linnapoes täita! Amanda mõistis natuke ja samas ei mõistnud ka! Selleks, et vanaema saaks igavesti roose kasvatada, peab ta endale alati pärast laata ostma uue põlle, kümme paari töökindaid, aianduskalendri, naabri käest kanapabulaid ja paar „oh kui ilusate õitega" uut roosisorti. Kuid seda, kuidas sai keegi olla ebaõiglane, ei mõistnud Amanda kohe üldse.

„Modo," pöördus Amanda laadaplatsile tagasi jõudes sõbra poole, „kuidas ma tean, mis on õiglaselt tehtud tooted?" „Küll sa märkad, Amanda," vastas Modo rahulikult, „neid tooteid on poes tegelikult väga palju: banaanid, šokolaad, jäätis, isegi T-särgid! Kui sa südamega vaatad, siis leiad need alati üles."

Esimese laadapäeva õhtul otsis Amanda välja oma sädelevad pliiatsid ja joonistas õhinal midagi hinnasiltidele juurde. Järgmisel hommikul jooksis ta esimese asjana koos pliiatsitega poodi. „Mis asja sa siin ajad, mu väike printsess?" hüüdis vanaema talle järele. „Tähtsat asja!" hüüdis Amanda vastu.

Daam koeraga jalutas teise laadapäeva hommikul uuesti vanaema leti eest mööda. „Tere hommikust!" hüüdis ta ja jäi käekotti kõhule sättides vastust ootama. Vanaema ei vastanud. Tema pilk oli naelutatud letil olevatele roosiistikutele. Uudishimuga võideldes kumardus daam koeraga üle leti imeasja piiluma. Midagi oli tõepoolest teisiti. Ahjaa! Hinnasiltidel sädelesid roosad südamed, mis olid täpselt sellised nagu hommikul poes Keenia rooside siltide peal. Vanaema Minni naeratas daamile, püüdes kaugelt pilguga Amandat. Amanda sättis parasjagu letil olevaid istikuid päikesevalguse kätte, mesilased tema ümber tõiselt sumisemas.

TEEMA	AMANDA JA ÕIGLANE KAUBANDUS
KESKNE KÜSIMUS	Kuidas saan oma valikute ja tegevustega aidata kaasa õiglasema kaubanduse edendamisele?
VÄÄRTUSED JA MAAILMAVAADE	Lapsed õpivad, et iga ost mõjutab inimesi ja keskkonda ning et nii nemad kui nende vanemad saavad teha teadlikke valikuid, mis aitavad muuta maailma paremaks. Nad mõistavad, et õiglase kaubanduse toetamine tähendab hoolimist nendest, kes kasvatavad või toodavad meie toitu ja esemeid, ning annab neile võimaluse elada väärikat ja turvalist elu. Samuti saavad lapsed teada, et õiglase kaubandus toetab keskkonnasõbralikke tootmisviise, mis aitavad kaitsta loodust ja planeeti ka tulevastele põlvkondadele.
TÄHTPÄEVAD	oktoober – õiglase kaubanduse kuu Eestis, Lätis ja Leedus 10. detsember – üleilmne inimõiguste päev 22. aprill – üleilmne maa päev mai teine laupäev – rahvusvaheline õiglase kaubanduse päev
VALDKONNAD, ÕPITULEMUSED	ÕPPETEGEVUSE LIIK JA KIRJELDUS
	<p>TAUSTAINFO ÕPETAJALE</p> <p>Õiglase kaubandus tagab väiketalunikele ja töötajatele Aafrikas, Aasias ja Ladina-Ameerikas õiglase tasu ning paremad töötingimused. Lisaks toetab see kohalike kogukondade arengut ning soodustab keskkonnasõbralikke ja jätkusuutlikke tootmisviise. Eestisse jõuavad õiglast kaubandust järgides toodetud kohv, kakao, šokolaad, tee ja puuviljad just nendest piirkondadest.</p> <p>Õiglase kaubanduse eesmärk on tasakaalustada maailmamajandust, pakkudes tootjatele võimalust elada väärikat elu ja tarbijatele eetiliselt toodetud kaupu. Väiketalunike lastele annab see võimaluse keskenduda haridusele, sest nad ei pea enam põllutööga peret toetama. Samuti järgitakse tootmisprotsessides rangeid keskkonnanõudeid, mis aitavad kaitsta metsi, säilitada bioloogilist mitmekesisust ja toetada jätkusuutlikku arengut.</p> <p>Uuri lisaks</p> <ul style="list-style-type: none"> • Fairtrade Eesti veebileht. fairtrade.ee • Fairtrade International veebileht. www.fairtrade.net

ARUTELU LASTEGA

Küsimused aruteluks

1. Miks kutsus Amanda vanaisa vanaema Minnit Roosiaia Kuningannaks?
2. Miks oli lillelaat Amanda vanaemale ja vanaisale oluline sündmus?
3. Mida soovivad roosikasvatajad ja teised ettevõtjad üle kogu maailma? Miks see on oluline?
4. Kuidas aitab õiglase kaubandus kaitsta nii inimesi kui loodust?
5. Kuidas tunded poes ära tooted, mis on toodetud õiglase kaubanduse põhimõtetele?

ÕPPEMÄNG: ÕIGLASE ROOSI MEISTERDAMINE

Tegevuse eesmärk

Lapsed meisterdavad roose ja hindavad oma töö väärtust õiglase kaubanduse viie põhimõtte kaudu.

Ettevalmistus

1. Paluge lastel meisterdada üks roos ja pakkuge selle tegemiseks erinevaid materjale (paber, riie, plastik, puit).
2. Tutvustage õiglase kaubanduse põhimõtteid, mida võiks meisterdamisel arvestada.
3. Paluge lapsel mõelda meisterdatud roosile hind ja nimi.
4. Koostage töö väärtuse hindamiseks visuaalsed abivahendid (nt tabelid, diagrammid, mõttekaardid; leia inspiratsiooni allolevatest näidetest).
5. Arutlege ja võrrelge tulemusi ning seadke ühiseid eesmärke, kuidas olla tulevikus veel õiglasem ja keskkonnasäästlikum.

Oma töö hindamiskriteeriumid

NÄIDE 1. Täitke ühiselt tabel õiglase kaubanduse põhimõtete järgimise kohta.

NÄIDE 2. Arutlege üheskoos järgmistel teemadel.

- **Töö väärtus:** kui palju aega ja vaeva kulub ühe roosi valmistamiseks? Kas see oli lihtne või nõudis rohkem pingutust?
- **Materjalikasutus:** kas kasutasid roosi valmistamiseks juba olemasolevaid materjale või pidid midagi juurde hankima?
- **Energiakasutus:** kas kasutasid roosi meisterdamisel elektrit? Näiteks, kas ruumis põlesid tuled või kasutasid liimipüstolit või arvutit?
- **Loodusressursside säästlikkus:** kuidas ja kus on need materjalid toodetud? Kui palju prügi või jääke tekkis ja kuidas saaks neid vähendada?
- **Eetilisus:** kuidas saaksime tagada, et kõik rooside tegijad saaksid töötamiseks võrdsed võimalused ja tingimused?

Arutelu lõpetuseks

Arutlege lastega, kuidas saaksime muuta oma igapäevaelu õiglasemaks ja keskkonnasõbralikumaks. Mõelge koos, milliseid valikuid ja meetodeid saame tulevikus kasutada, et hoida loodust ning väärtustada nii enda kui teiste tööd.